

ИЗБРАНИКЪТ НА БОЖИЯТА МАЙКА.

ДУХОВНИЯТ ЛИК НА БРАТ ЙОСИФ МУНЬОС

Йосиф Муньос Кортес е роден на 13 май 1948 година в град Валпараисо, в Чили. Родителите му са испанци от благороден произход. От ранно детство момчето било възпитавано от майка си – дълбоко вярваща католичка – в дух на благочестие. Тя го научила на особено почитание към Пресвета Богородица. Още като малък у Йосиф се проявило милосърдното му сърце – той раздавал на бедните в църковния двор от джобните си пари, които получавал от майка си. Йосиф бил допускан в женския манастир на кармелитките, където понякога прислужвал в църквата. Когато бил още на дванадесет години той попаднал в храма на Руската Задгранична Църква в Сантяго, където служел Чилийският архиепископ Леонтий. Момчето било така трогнато от добротата и сърдечното отношение на владиката, че започнало да посещава този православен храм. По-късно, когато Йосиф навършил четиринадесет години, архиепископът по негова молба го приел в Православието. Владика Леонтий старателно се грижил за духовното израстване на юношата и подхранил у него стремеж към монашески живот.

Още от детството си Йосиф проявил забележителна художествена дарба. По-късно той завършил Художественото училище в Сантяго, дипломирал се като изкуствовед и след това се занимавал с преподавателска работа.

През 1971 година архиепископ Леонтий се преставил в Господа и Йосиф, който бил решен да посвети живота си на монашеството, се обърнал към Монреалския и Канадски архиепископ Виталий (Устинов), под чието ведомство се намирили Преображенският мъжки скит в Мансонвил и иноческото братство на Архиерейското подворие в Монреал. Желанието на Йосиф било да постъпи в братството на подворието, защото там имало възможност да се обучава на иконопис. След като получил благословение от архиепископ Виталий, през 1974 г. Йосиф заминал за Канада.

Но животът в подворието в Монреал не могъл да удовлетвори очакванията му. Йосиф не говорел руски, а познанията му по френски език също били недостатъчни. Заетостта с възложените послушания отнемала голяма част от времето му, а преподавателят му по иконопис, известният Николай Шелехов, от своя страна също имал множество други ангажименти. В крайна сметка Йосиф успял да получи едва няколко урока по иконопис и руски език. За това, без да прекъсва връзките си с подворието, той се записал в курсове по френски и английски езици, които можел да посещава безплатно. По това време канадската държава заплащала езиковите курсове за всички новопристигнали емигранти. Йосиф завършил двата курса и през 1979 година постъпил във факултета по теология на Монреалския университет, който завършил успешно със защита на дисертация за свети апостол Павел. Обемът на неговия труд бил около 500 страници. В същото време трябвало усилено да работи, за да се издържа.

При цялата тази натовареност Йосиф не изоставил своя стремеж към иконописта. Той много чел, работил самостоятелно. Полученото по-рано художествено образование му помогнало доста бързо да постигне добри резултати. С времето Йосиф започнал да получава поръчки и вече можел да живее скромно, но самостоятелно в неголяма квартира в Монреал.

В 1982 година Йосиф посетил Света гора. В малкия скит „Рождество Христово”, населен от монаси-зилоти, непоменаващи Вселенския патриарх, той видял копие на древната Атонска Иверска икона на Божията Майка – Портаитиса (Вратарница), нарисувано в този скит. Иконата така го поразила, че Йосиф няколко пъти настоятелно молил да му я продадат, но игуменът и монасите отговорили, че това е светиня и не се продава. На вечерната служба Йосиф на колене се помолил на Пресвета Богородица. В душата му настъпило успокоение и увереност, че иконата ще дойде с него. В момента,

когато вече напуснал двора на скита, игуменът Климент съвсем неочаквано го настигнал и му подал иконата с думите: „Йосиф, Божията Майка иска да дойде с тебе!“. Виждайки бедността на скита, Йосиф отново предложил на игумена да заплати за иконата, но той категорично отказал да приеме, като казал, че за тази светиня не могат да вземат пари. Тогава и Йосиф дал в себе си обет, че иконата никога няма да бъде източник за печелене на пари.

Света Гора дала много на Йосиф. През следващите петнадесет години той посещавал неведнъж скита „Рождество Христово“, понякога за продължително време. По собствените му думи веднъж пребиваването му на Атон продължило осем месеца. През тези дълги престои той се потапял изцяло в молитвената атмосфера на монашеския живот. Игумен Климент станал негов духовен наставник. Брат Йосиф запазил връзката си с него чак до блажената кончина на стареца (починал на 103 години), която настъпила през 1997 година, в деня на Тържеството на Православието, само няколко месеца преди мъченическата кончина на самия Йосиф. През това време той получавал от него наставления за духовния живот и особено за молитвата. Навярно там Йосиф е усвоил и ежедневното си молитвено правило, което освен обичайните утринни и вечерни молитви включвало и 1000 Исусови молитви по броеница. То включвало още и канони към Господа, към Ангела пазител, акатист към Пресвета Богородица. Всеки ден, когато имал възможност, Йосиф изчитал и службата на светеца, чиято памет Църквата отбелязва. По-късно, при продължителните си пътувания, той замествал изцяло молитвеното си правило с Исусовата молитва, която четял при всяка възможност.

Известно е, че още от юношеските си години брат Йосиф е имал силно желание да стане монах. Някои от авторите, които пишат за живота му, твърдят, че той е приел тайно монашеско пострижение на Света гора. Едни пишат, че това е станало през 1986 г., други посочват началото на 90-те години. Привеждат се и някои сведения. Така например, знае се, че при едно от гостуванията му в Княжевския манастир „Покров на Пресвета Богородица“ в София, матушка игумения Серафима (Ливен) подарила на Йосиф монашески параман. От друга страна, след смъртта му се установило, че в момента на убийството той не носил параман. Всъщност и едното, и другото сведение не потвърждават и не отхвърлят категорично твърдението, че брат Йосиф е бил таен монах. Засега като че ли липсва недвусмислено и ясно свидетелство за това – например от близък на брат Йосиф човек, който да го е чул лично от него. Така или иначе при своя необикновен жизнен път той не е имал възможността да живее в манастир, по обичайния за монасите начин. Понякога неговата монахолюбива душа скърбяла за това. Но с безропотното приемане на Божията воля и всецялата си готовност да върви по отредения му от Бога път брат Йосиф ни напомня една азбучна истина на духовния живот, която понякога забравяме, а именно, че всеки от нас се спасява на такова място и в такива условия, каквито Божият промисъл е отредил за него, поставяйки на раменете му най-подходящия за неговото спасение кръст. Необичайният път на избраника на Небесната Царица ни напомня и още една истина: независимо от званието, в което преминаваме нашето земно поприще, всички християни – и монаси, и миряни – пред Божия съд ще трябва да отговорим – макар и в различна степен – на едни и същи духовно-нравствени изисквания.

Днес нерядко може да се чуят християни да изказват съжаление, че обкръжаващите ги условия не им позволяват да водят истински духовен живот. Това е така. В днешно време става все по-трудно да се живее по християнски. Но нека да помним винаги примера на брат Йосиф, който с неимоверни усилия поддържаше винаги ярко разпален пламъка на своя вътрешен духовен живот, често пъти сред съвсем неблагоприятни външни условия. Сред шумното множество по летищата в най-различни краища на света, между срещите и разговорите с все нови и нови лица, при невъзможност да изпълнява обичайното си молитвено правило, той се молел в себе си с Исусовата молитва, като използвал всяка възможност за това и сред студените вълни на светското многогорижие пазел ревностно вътрешния си живот от духовно изстиване.

След като се завърнал в Монреал, Йосиф поставил новопридобитата икона в своя молитвен ъгъл редом с мощи на светци от Киево-Печорската Лавра и на особено почитаната от него преподобномъченица, великата княгиня Елисавета Фьодоровна и пострадалата с нея инокиня Варвара. Йосиф имал особено благоговение към светите мощи. У него имало много мощи, които понякога придобивал по съвсем необичаен начин. Веднъж във Франция в един римокатолически храм Йосиф видял мощи на свещеномъченик Климент, папа Римски и благоговейно направил пред тях земен поклон. Като видял отношението му към тях римокатолическият свещеник му ги подарил, още повече, че те не били вече нужни за неговия храм.¹ И впоследствие неведнъж на Йосиф му се случвало да спаси свети мощи от поругание или неподобаващо отношение в случаи, в които представители на римокатолическата църква „се избавяли” от тях. Така веднъж в Испания той видял монах, който копаел яма близо до стените на римокатолически манастир. На въпроса на брат Йосиф какво прави, монахът отговорил, че закопава манастирските мощи, които били вече ненужни. Йосиф взел светите мощи и ги положил в ново ковчеже. Той имал благословение от владика Леонтий да съхранява свети мощи при себе си. Малката му квартира винаги благоухаела. На въпроса, защо в квартирата му има толкова много мощи, Йосиф отговарял, че те са голяма духовна подкрепа за него. Той казал: „Светците са били също такива хора като нас. В техния живот също е имало и грешки, и падения, но те са се подвизавали заради Христа и сега сияят на небето. Ако ние приложим всичките си душевни сили, всичките си способности, с които Господ ни е надарил, а Той ни е създал съвършени, ние също така можем да постигнем святост с молитвената помощ на светците”.

В своята Монреалска квартира брат Йосиф поставил кандило пред подарената му икона и три седмици всяка вечер чел акатист към Божията Майка. На 24 ноември (11 ноември ст. ст.) 1982 година чудният образ на Пресвета Богородица започнал да мироточи. Чудото скоро станало известно по целия православен свят. От този момент животът на Йосиф силно се изменил. Той започнал да съпровожда с иконата първойерарха на Руската Православна Задгранична Църква митрополит Виталий при посещенията му в енориите на различни епархии. От разни места постоянно постъпвали молби и покани и често се налагало брат Йосиф да пътува с иконата сам. Той държал строго на своята принадлежност към Задграничната Църква и не предприемал нищо без благословение на нейното свещеноначалие. Иконата посетила всички епархии на Руската Задгранична Църква. Самият Йосиф казал:

„Винаги съм настоявал иконата да посети всички наши енории; всички трябва да видят това чудо. Нашият Синод получава писма [от Русия], в които техните автори признават, че нашата Църква е на правилния път. Както е казал нашият Господ за светилника под крината (срв. Мат. 5:15), ако ние крием това чудо, няма да можем да съберем плодовете му. В това се състои и моята голяма отговорност пред Бога.”²

Изказванията на брат Йосиф свидетелстват, че той приемал съвсем съзнателно и дълбоко осмислено църковната позиция на Руската Православна Задгранична Църква:

„Ако го нямаше послушанието [към Църквата], то както днес сме в нашите храмове, така утре бихме били в някакви псевдо-православни храмове, а в други ден – при католиците и протестантите.”³

¹ След Втория Ватикански събор (1962-1965) в резултат на прокламираното от него „аджорнаменто” („осъвременяване”), което имало за цел да „приблужи” църквата до нуждите на вярващите, в Римокатолическата църква започва реформа на либерализация и модернизъм, която променя значително традиционните възгледи и разбирания, включително и отношението към светите мощи.

² Морельская мироточивая икона и брат Йосиф, „Дом иконы” Монреаль, 2003, с. 259

³ Пак там, с. 304

„Никога Божията Майка не се е проявявала на празниците по новия календар [брат Йосиф има пред вид стичането на миро от иконата – в ск. м., К. Т.]. Божията Майка винаги се е проявявала на празниците по стария стил.”⁴

И едновременно с това той добавя:

„Мисля, че трябва да гледаме на чудото със смирение, защото всяко чудо е Божия милост към нас грешните. Бог чудотвори в нашата Църква, за да покаже живата грижа и застъпничество на Божията Майка за нас недостойните. Чудесата не трябва да бъдат за нас повод за високомерие, а напротив – за смирение.”⁵

Йосиф бил чужд на всякакво самомнение и самодоволство във вярата, както и на лекото издаване на присъди. Той се отнасял резервирано към категоричните твърдения за липсата на благодат в тайнствата, извършвани от свещениците на Московската патриаршия. В същото време неговата църковна позиция била принципна, той съчетавал у себе си откритост и доброжелателност с твърдост. Ето неговото мнение за Московската патриаршия:

„Ние трябва да разберем нещо много важно: те [свещенослужителите на Московската патриаршия] са продукт на този ужасен режим, наречен комунизъм. И нашето отношение към тях трябва да бъде състрадателно. Те не са имали възможност, както е при нас, открито да проявяват своята вяра. И ние трябва да ги приемаме като братя. Но ние не трябва нито да приемаме, нито да се съгласяваме с ереста на икуменизма. Тази ерес е една от главните причини, поради които нашата Църква не може да има общение с Московската патриаршия. Защото икуменизмът е тежка и опасна ерес, която има за цел унищожаването на Христовата Църква. И ние, християните, трябва да защитаваме нашата вяра и да не приемаме икуменизма. А, за съжаление, Московската патриаршия участва в икуменизма. Това е лошо. Ние не можем да следваме нейния патриарх по неговия път към икуменизма, защото икуменизмът е ерес. Икуменизмът е страшна дъщеря на хуманизма, която твърди: не е важно в какво вярваме, важното е да се молим и да бъдем заедно. Но свети Йоан Богослов казва, че този който не вярва, че Исус Христос е син Божий, да бъде анатема. ... Има и много други причини, но аз смятам, че икуменизмът е първата и най-важна причина, която ни разделя с Московската патриаршия. Нейни последователи се срещат с всички, пеят и танцуват, като се държат за ръце. Най-важното за тях е да прекарат времето заедно и добре, а не да угодят на Бога. Ние не бива да се съгласяваме с това. Икуменизмът се стреми да унищожи всичко, което е свято, всяка традиция. Аз не искам да критикувам другите църкви, защото смятам, че ние трябва да се отнасяме към тях със състрадание, тези хора са просто извън истината. Но ние можем да видим последствията от тази ерес. От много години вече аз живея не в Южна Америка, а в Канада, ето защо ще говоря за това, което става там. Знам, че католиците са въвели вече в литургията танци, всякакви музикални инструменти, всякакви начини на изразяване; всеки може да стане и да започне да пее или да пляска с ръце и тогава вече настава пълен хаос.

Най-великото в нашата Църква това е значението и смисълът на Тайнството. А при тях вече започват монахините да влизат в олтара. Вече никъде няма свято място, няма въобще нищо свято. Икуменизмът е опасно нещо. Той ни казва, че е добре да бъдем заедно, но нашият Господ ни е казал, че Църквата ще бъде малко стадо.”⁶

„Икуменизмът е най-голямата ерес. Те [икуменистите] се стремят да направят Църквата приятна за хората, а не обратното, както трябва да бъде. Така се случи при католиците. В угода на хората литургията се свежда до десет минути. В нашата Църква литургията се пази в чистота. А апатията е ужасно нещо. Свещеници и вярващи – всички ние трябва да бъдем готови да умрем за истината, като не забравяме, че като си спечелваме тук врагове, ние печелим Небесен Приятел.”⁷

⁴ Пак там, с. 290

⁵ Пак там

⁶ Пак там, с. 278

⁷ Пак там, сс. 308-309

Брат Йосиф смятал икуменизма за първата и най-важна причина, поради която не е възможно църковното общение с Московската патриаршия. Но той имал също така трезв и реалистичен поглед и върху състоянието на църковния живот в Русия като цяло. Въпреки голямата си любов към руския народ и руското благочестие той е бил много далеч от повърхностния сантиментализъм на някои емигранти, склонни възторжено да приемат пропагандните клишета на Московската патриаршия за настъпилото уж „духовно възраждане” на Русия. Брат Йосиф беше наясно, че в средите на патриаршията и особено сред нейния епископат сергианската менталност и дух съвсем не са изживени. В беседа с енорияшите на катедралния храм „Света Троица” в Буенос Айрес през 1995 г. той казва: „Аз мисля, че руският народ е наказан и страда заради годините на комунизма, който унищожи вярата в сърцата на почти всички хора. Ако имаше вяра в Русия и църковната власт беше истински вярваща, то те отдавна биха се обърнали към истината. Но в Русия нищо не се е променило. И до днес за архиерея от Московската патриаршия неговото служение не е нищо повече от обикновена кариера.”⁸

Макар и убежденията му да били ясно определени и твърди, в същото време Йосиф се отличавал с широта на възгледите, зрялост във вярата си и търпимост към другите. Той бил готов да приветства и подкрепи всяка проява на благочестие и искрена вяра, независимо от къде идва тя. Особено го обичали новообърнатите във вярата, които обаче той често изобличавал, макар и внимателно, за проявите им на нетърпимост и тесногърдие, характерни за мнозина от новоначалните. Йосиф желал спасението на всекиго и затова раздавал мирото на всички – сякаш подражавал на начина, по който Божията Майка раздава милостта си. За това и той раздавал миро не само на вярващите от Руската Задгранична Църква, но и на православни от юрисдикции, с които тя не е в църковно общение и дори на инославни. Известно е, че мнозина вярващи римокатолици, идвали в храмовете на Задграничната Църква при посещенията му в нейните енории за да се поклонят на светинята. Веднъж в Клифорния група деца от Американската православна църква (руска по произход, подчертано модернистична по дух юрисдикция, с която Задграничната Църква винаги е имала сложни и дори обтегнати отношения) не били допуснати в „Дома на светител Тихон Задонски” в Сан Франциско, където в момента се намирала иконата. Това предизвикало горещото възмущение на брат Йосиф. За него иконата била предназначена за всички и той не отказвал на никой вярващ човек възможността да се помоли пред нея. При цялото си добродушие и доверчивост проявявал строгост, необикновена ревност и грижа за благочестието във всичко, което се отнася до Бога и Божията Майка.

Йосиф имал непоносимост към интригантството и бил много дистантен спрямо топлохладните и пресметливи хора.⁹ Проявите на явна несправедливост били това, което могло да възпламени неговия южен характер. Той веднага вземал страната на онеправданите, понякога дори реагирал така остро, че след това просил прошка със земен поклон. Йосиф преживявал особено тежко неуредиците в Задграничната Църква и често губел съня си заради тях. Раздорите и противопоставянията, които възниквали в някои енории го измъчвали тежко. Веднъж, преди предстоящо пътуване споделил: „Там има проблеми, а аз обичам да бъда там където има мир”. (1997 г.)

Йосиф обичал богослужението и в делнични дни; когато здравето му позволявало и нямал спешна работа, присъствал на св. литургия. Срещу неделя и големи празници бил на бденните служби, а на литургията – задължително. През Великия пост никога не пропускал Великия канон на св. Андрей Критски. Много обичал литургиите на предварително осветените Дарове. Почитал много Богородичните празници, особено Благовещение, Похвала на св. Богородица (в събота на петата седмица от Великия пост) и Успение. Трепетно се отнасял към богослуженията на страстната седмица. Преди началото на всяка иконописна работа постел и старателно се готвел за изповед.

Брат Йосиф бил човек с дълбок вътрешен живот. Неговите собствени изказвания

⁸ Пак там, с. 280

⁹ Пак там, срв. с. 180

разкриват най-добре това. Той споделя:

„В духовния живот трябва да се води всекидневна борба... Не бива да се позволява на страстите да ни овладяват... Може да ни изглежда, че служейки на страстите си, служим на Бога, но това не е така. Когато позволяваме на страстта да ни завладее, ние вече не сме способни да се борим със злото, което ни обхваща... Ние трябва да държим затворени вратите на нашите сърца, защото страстите и ненавистта отнемат всичките ни сили и дават на всички грехове достъп [до нас].

Какво представлява страстта? Когато ѝ се предадеш, ти загубваш разума си. Преди вземането на някакво решение, трябва да се молим: ‘Господи, освободи ме от страстите, за да не бъда техен пленник’. От личен опит мога да кажа, че страданията и изкушенията се побеждават с молитва.’¹⁰

„Изкушенията се побеждават с търпение, любов и молитва. Много важно е да се молим един за друг, да знаем, че има наши братя, които се молят за нас и ни помагат да носим нашия кръст.’¹¹

Брат Йосиф говори за някои от най-опасните за съвременните православни християни явления така:

„Смятат, че властта е в парите и правят от тях кумир. Колкото повече имат, толкова повече искат; колкото повече притежаваме, толкова повече се отдалечаваме от Църквата. Материализмът разрушава Църквата. Също така не бива да пускаме в нашия живот телевизията... Трябва да държим нашите деца по-далече от телевизията... Чрез телевизията се учим на ужасни грехове. В този век преобладават три неща: парите, плътската похот и зрителните развлечения. Те постепенно разрушават човека... Ужасно е да се наблюдава как телевизионният идол промива мозъка на човека и променя светогледа му...’¹²

„Като обикновен мирянин аз не мога да съветвам пастирите, но ги умолявам: помагайте си един на друг като братя в Христа. Живейте в единение, братската любов е най-главното. Не бъдете ревниви един към друг. Независимо от това кой е по-старши, кой е по-важен, всички вие сте драгоценни камъни пред Господа; вие можете да опрощавате греховете, можете да извършвате евхаристия, всички вие сте свещеници на Всевишния Бог. Всички свещеници трябва да се обичат искрено един друг, да живеят в послушание и дружно със своите йерарси. Светител Игнатий Антиохийски казва: ‘Свещениците с епископите трябва да бъдат като струните на лира, като свирят съзвучна мелодия за Божия слава’.’¹³

„Светът не върви към по-добро, а към катастрофа... Единственото, което може да ни спаси, е духовността. Нас могат да ни спасят духовността, дълбоката вяра и съхраняването на ценностите на Православието... Ние навлизаме в хаос, в който има огромен недостиг от честност, в който има голям недостиг на ценности, защото всички ценности са обезценени. Школата на ценностите, която съществуваше преди, днес липсва. Всичко, което човек по-рано не можеше да прави, сега може да го прави и това не се смята за грях. Какво е грях? Нищо не е грях, ти си свободен, можеш да правиш, каквото искаш, можеш да живееш, както искаш... Но нали хората ще трябва да платят впоследствие. Ако живеем извън Божия закон, то за това ще платим впоследствие – ние, а не друг!’¹⁴

„За съжаление, в нашия съвременен живот мнозинството от хората се обръщат само към психолозите и психиатрите за разрешаването на своите духовни преживявания и конфликти. Но когато този свят образ пребивава някъде, даже тези, които не вярват в духовната терапия, най-скептично настроените хора, със сълзи прибягват към него и чувстват потребност от покаяние, започват да разбират как могат да се излекуват от своите недъзи, защото духовната болест е най-опасната, тъй като за телесното лечение, например,

¹⁰ Пак там, с. 300

¹¹ Пак там

¹² Пак там, с. 309

¹³ Пак там, с. 311

¹⁴ Пак там, с. 318

имаме множество лекари-специалисти, но за душата има съвсем малко лекари ... Така че е много важно, че нашата икона винаги изцелява хората от техните духовни болести.”¹⁵

„Съвременните хора са много неспокойни, у тях има конфликт между православната духовност и съвременния материален свят. Страстите се развиват силно в душите на хората. Стигнах до заключението, че у всички има нещо сходно в страстите: егоизъм, отсъствие на любов. Това значително усложнява техния живот... Мисля, че отговорът се крие в промяната на начина на живот. Само тогава човек ще се поправи и проблемите ще изчезнат. Също така и болните и скърбящите заради болестите си. Много от тях питат защо Бог ги наказва. Аз им казвам: ‘Господ не ви наказва, Той ви е посетил. Сега, когато лежите в болницата и имате време, прегледайте предишния си живот, покайте се, проверете съвестта си и забележете, че Господ винаги ви е очаквал, погледнете миналото и тогава ще можете да поправите вашето бъдеще. Господ не наказва, Той ви е посетил. Благодарете му.’”¹⁶

В беседите си с вярващите от различни енории на Задграничната Църква, които посещавал, брат Йосиф винаги обръщал голямо внимание на грижата за младите хора и възпитанието на децата. Ето някои негови мисли по тези въпроси:

„Сега децата не се възпитават главно в семейството или в учебните заведения. Тях ги възпитава най-вече телевизията. Тя разрушава семейния живот. Например, по време на обяда или вечерята семейството не разговаря вече край масата, а това е много важно. По-рано край масата децата задаваха въпроси, обсъждаше се денят им, даваха се съвети... В дом, където родителите разговарят със своите деца, ще има хармония, между тях ще има контакт... Децата даже казват: ‘За какво ми е да живея тук, ако не мога да разговарям с моите родители?’ По-рано, докато вършеха домакинската си работа, майките се молеха, а сега не, сега си порязват пръстите, защото гледат телевизора, докато готвят яденето. Телевизорът е болест, наркотик, той не ти дава да се молиш, да работиш, той хипнотизира. По-рано, когато хората четяха, всеки човек си представяше по време на четенето съответни картини. А чрез телевизора хората получават чужди представи и ги усвояват.”¹⁷

„...С печал наблюдавам как много майки оставят пред телевизора своите деца заради собственото си спокойствие, а после тези деца убиват, крадат. А кой е бил техният наставник? – телевизорът...

Ние трябва да учим нашите деца с нашия собствен пример. Никога не трябва да ги мамим, защото така губим тяхното доверие. Православното възпитание на децата започва от самото им раждане. Не трябва да се чака някаква възраст.”¹⁸

„Православен християнин е не просто име, това е начин на живот... Всеки дом трябва да стане домашна църква, родителите да се молят с децата, да четат житията на светците, Священото Писание, да обогатяват с това своя живот. Вместо да изгледа футболния мач, бащата би трябвало да се моли и чете с децата, независимо от тяхната възраст. Има хора, които ходят в църква, купуват по много свещи, но в храма не присъстват истински, не разбират какво става там. Със създаването на домашната църква това би могло да се поправи: свещениците трябва да проповядват със своя пример. Вярващите трябва да посещават съботните бденни служби; получава се така, че изискват много от свещениците, а сами нищо не правят. В църква трябва да се ходи не само по празниците, а винаги.”¹⁹

„Животът не е театрална пиеса, животът е нещо, което ние преживяваме всеки ден. И за тези действия, които сме извършили от егоизъм или от подлост, ще трябва в крайна сметка да заплатим, защото всеки грях има последствия! Всичко, всичко има последствие. Ако дори никой не знае за нашите дела, важното е, че Бог знае всичко. Значи трябва да имам съвест, както е казано: ‘Имай чиста съвест, защото това ще ти даде

¹⁵ Пак там, сс. 265-266

¹⁶ Пак там, сс. 307-308

¹⁷ Пак там, с. 272

¹⁸ Пак там, с. 309

¹⁹ Пак там, с. 310

праведност и ще имаш моралното право да учиш. И когато създадеш семейство, ще можеш да го ръководиш.’ Как може да учи децата човек, който сам е нечестен и не познава честността? Как може той да научи децата да бъдат честни? Ти не можеш да учиш на нещо, което не познаваш.

Християнският живот трябва да се живее, а не само да се говори за него... Трябва да проповядваме с целия си живот, с цялото си същество – от глава до пети! ... Всичко се извършва и решава днес. Ето, критикуват младежта: те са наркомани, безотговорни, хаотични, разпуснати, не са като предишната младеж. Но защо? Защото младежите нямат водачи: родителите често мамят, младите гледат техния пример и виждат, че този пример е само красива фасада, зад която се скриват много неприлични неща.”²⁰

„...Не забравяйте, че тези времена са много трудни за младите хора. Вече в много страни за пари може да се купи всичко, абсолютно всичко. Когато иконата е на посещение в някоя енория, младите хора се събират, защото виждат в нея невидимия свят и мнозина променят живота си. Младежите вземат пример от своите родители: ако родителите ходят в църква, но говорят неистини, младежите не им вярват. Ние можем да дадем важен съвет: нека не лъжем нашите деца. Често родителите не будят за църковна служба в неделя своите деца, като ги жалят и за да не ги тревожат. Често самите родители са главните виновници за духовната разпуснатост на своите деца – децата нямат родителски пример”.

И отново, и отново Йосиф напомнял на всички това, което е от първостепенна важност – поддържането на пламъка на вътрешния духовен живот. Той напомнял, че главната храна за душата е четенето на Стария и Новия Завет... Йосиф смятал за много важно също всеки ден да се молим освен с обичайното молитвено правило и със свои думи, а всяка вечер да се каем като си припомняме извършените през деня грехове.

„Ние всички ... трябва да се възраждаме чрез покаянието, за да не смесваме смрадта на греха с благоуханието на мироточивата икона, за да можем да живеем в това царство на материализма като истински християни, защото Божията Майка ни показва, че това миро е неръкотворно, като обозначава с това, че духовният свят няма никакво отношение към съвременния свят, защото нашата Църква не е от мира сега.”²¹

Брат Йосиф наставлявал със слово, но в съгласие със собствените си думи проповядвал и със самия си живот. Това, което той не казал поради скромност и смирение, ни го казва неговият живот. Мнозина от хората, които са имали възможността да общуват с него, свидетелстват за неговата удивителна доброта, жертвеност и благородство.

Йосиф не говорел за своите немощи, умора, болести, страдания. Той се стараел да помага на другите, даже на съвсем отхвърлени от обществото хора, което понякога смущавало околните. Но той виждал във всеки човек Божия образ. Веднъж в Испания, докато минавал през един пазар, брат Йосиф видял бедна старица, чийто външен вид бил ужасен. За голямо смущение на своя спътник, той се устремил към нея, прегърнал я, целунал я и ѝ казал няколко утешителни думи. Той винаги силно преживявал проявите на човешкото немилосърдие, на неразбиране и липса на съчувствие към ближния. Казвал, че свещеникът трябва да има повече любов, защото молитвата без любов е хладна и няма плодове.

Някои от близките му познати отбелязват, че той имал много тънка интуиция и усет за другите. Вероятно именно искрената и дълбока съпричастност към скърбите и страданията на хората са изострили неговата по природа фина чувствителност и са му давали ясно да усеща душевното състояние на всеки човек. Той си казвал: „Ако съм изпълнен с любов и милосърдие към ближните, няма да направя грешки, Господ ще ме запази, тъй като Сам Той е Любов и Милосърдие. Трябва да умееш да слушаш хората – да ги изслушваш със състрадание.”²² Йосиф казвал, че откакто чул следното забележително

²⁰ Пак там, с. 316

²¹ Пак там, с. 274

²² Пак там, с. 297

поучение: „Църква, в която няма любов, състрадание и милосърдие, не е Църква”, никога не е бил груб с някого и никога не е отказал да разговаря с някого. Той изслушвал всички с търпение, макар това да му било трудно. Същевременно тези разговори го натоварвали както заради вродената му скромност, така и заради чувството му за отговорност. Той се боял да не каже нещо излишно, нещо неправилно, да не навреди по някакъв начин на човека. Мнозина се обръщали към брат Йосиф за помощ като към близък човек, доверявайки му своите скърби и преживявания. Казват, че имал 58 кръщелници и за всеки един от тях се молел ежедневно.

Той бил много добър и се стремил да помага на всички, на всички подарявал своите минути за отдых или лично време и като всеки човек се уморявал и боледувал, но това оставало незабележимо за другите. Страданието му от диабет увеличавало обичайните за всеки човек тежести. Той дотолкова търпял и не говорел за собственото си страдание, че дори хора, които знаели за болестта му, забравяли за нея, канели го и му предлагали храна, каквато той не можел да яде. С вродената си деликатност и любов той приемал и ядял по малко, от което после страдал, но отново не казал на никого за това. Смятал, че болестта му помага да се смирява и благодарил за нея на Бога. Всъщност при неговите непрекъснати пътувания с иконата физическото му натоварване било такова, че без благодатна помощ и подкрепа не би могъл да издържи и най-здравият организъм. При все това, в края на живота си той споделял с близки, че непрекъснато е преуморен и натоварването вече му е непосилно. Въпреки че непрестанните пътувания били много изтощителни за него, той никога не дръзвал да прояви претенции към тези, които го канели, например, да му закупят билет за по-добра класа или да му осигурят някое друго удобство. В същото време бил крайно беден. Понякога не му достигали парите за лекарства и неща от първа необходимост. Но въпреки това често давал последните си пари на някой нуждаещ се. Не отказвал нищо на никого. Хората често не се съобразявали с неговия личен живот. Телефонните позвънявания го безпокоили и денем, и нощем. Всеки очаквал нещо от него, нещо поръчвал, настоявал да се помоли пред чудотворната икона за нещо и той се стараел да откликне на всички тези молби с безграничното си чувство за отговорност.

Мнозина свидетелстват, че брат Йосиф имал дар на разсъдителност и умеел да дава верни и добри съвети за духовния живот. Веднъж, запитан от една мирянка как да живее духовен живот в нейните сложни обстоятелства, той отговорил: „Изберете си измежду хората, достигнали до святост, такъв светец, който Ви е близък духовно, и се старайте да му подражавате. Когато не знаете как да постъпите, представете си този Божий угодник: какво би направил той на Ваше място”. В същото време той винаги се стараел да не говори от себе си, винаги се молел на Пресвета Богородица Тя да влага отговора в устата му.

Брат Йосиф помнел имената на всички хора, с които се среща. Обяснението за това е, че той ежедневно споменавал имената им в молитвите си. Той не отказвал молитвената си помощ на никого, независимо дори от вероизповеданието на обръналия се към него с просба за молитви. В неговия поменик имало стотици имена. Когато някой се нуждаел от по-усърдна молитва, Йосиф запалвал пред мироточивата икона още едно кандило. Често около иконата горели няколко кандила.

С особена топлина брат Йосиф се отнасял към младите хора, както свидетелстват и приведените по-горе негови думи. Той желаел за всички тях да станат, по собствените му думи, „свети мъже и жени” и се молел за това всеки ден. Йосиф много обичал и децата. Той съзнавал колко трудно им е да растат в този свят, обкръжени от толкова много зло.

В неговата монреалска квартира нерядко идвали посетители, за да се поклонят на иконата, и той им оказвал радушно гостоприемство. Понякога се случвало непознати хора да пристигнат неочаквано на гарата рано (например в 6 часа сутринта) и да му позвънят, за да ги посрещне. Често пъти това били болни хора, дошли да се помолят пред иконата. Понякога престоявали у него цял ден. Той ги гощавал, а вечерта късно ги изпращал на гарата. „На мнозина им се струва, че свещениците са недостъпни, а мене ме възприемат

като свой човек. Забелязват, че се старая към всички да се отнасям с търпение и любов и затова идват при мене и понякога ми задават най-невероятни въпроси или ми доверяват своите тайни. Винаги чувствам трагедията на съвременния човек, който не познава Бога, но в дълбините на душата си Го търси.”²³

Като пазител на иконата Йосиф почти нямал личен живот. Веднъж той доверил на свой близък приятел, че никога не е следвал своята воля. Самият той е казал, че се е отказал от всичко заради Господа: от семейство, имущество, приятели и е приел да живее в бедност. Начинът му на живот изключвал всякакъв разкош и развлечения. Никога не си позволявал да наруши постите, въпреки трудностите при пътуванията. Сам казал: „Това е труден живот, това не е леко. Но този живот е пълен с радост, защото общувам с хора, които истински вярват и се молят.”²⁴

Йосиф ненавиждал завистта и в същото време трябвало да търпи много завист, клевети, несправедливи обвинения, но въпреки това никого не осъждал и бил съвършено незлопамятен. Често, например, го обвинявали, че проявява своеволие при носенето на иконата, при избора кой храм, коя енория да бъдат посетени. На това той отговаря: „Хората звънят на митрополита с молба да благослови изпращането на иконата и владиката сам решава и ми казва къде и как да пътувам. Понякога самият митрополит поема отговорността да пътува с иконата: ако аз не отида, той сам взема иконата.”²⁵ Особено в началото на служението си той страдал от много клевети и различни изпитания. Пускали нелепи слухове, че се занимава с магия, или пък че е поставил в иконата механизъм, който изпуска мирото. Мнозина го упреквали, че държи иконата при себе си, защото смятали че той е длъжен да предаде светинята в Монреалския катедрален храм. Йосиф се обърнал за съвет към игумен Климент. „Божията Майка те е избрала да ѝ служиш. Ти можеш да дадеш иконата, но тогава ще страдаш до края на дните си, а иконата ще престане да мироточи” - такъв бил неговият отговор.

Йосиф съзнателно и търпеливо носел кръста си и смирено се покорявал на Божията воля във всичко. Понякога той имал сериозни изкушения. При едно пътуване станало така, че никой не го посрещнал на аерогарата. Той стоял няколко часа прав с иконата в ръце, докато дойдат да го вземат. Йосиф търпеливо понасял всички тези изпитания, но хората често възприемали това като нещо саморазбиращо се. Понякога те така се радвали на срещата с иконата, че забравяли за човешките потребности на нейния пазител. А неговото заболяване от диабет изисквало специален режим.

Брат Йосиф смятал, че иконата неслучайно се е появила в Руската Православна Задгранична Църква. По неговите думи, Божията Майка явила Своя мироточив образ в Задграничната Църква през 1982 година заради извършеното от нея през 1981 година прославление на руските новомъченици и изповедници начело с царското семейство, състояло се по инициатива на нейния първойерарх – светител Филарет Нюйоркски. Брат Йосиф казал, че иконата е явила това чудо не заради нашите достойнства, а заради молитвите на хилядите руски знайни и незнайни новомъченици.

Той имал детска простота, „не пазел лице”, не се стремял да бъде авторитет, не се притеснявал при случай да се пошегува над себе си, над свои грешки, заблуждения, дори такива, които можели да го представят в очите на събеседниците в комична светлина. Неговите шеги били по детски невинни. В същото време у него имало разумна ревност, мъжество и строгост пред лицето на лъжата. Той имал рядкото качество да умее да казва истината в очите на когото и да било.

²³ Пак там, с. 308

²⁴ Пак там, с. 315

²⁵ Пак там, с. 279

Познавателите го отблизо казват, че при общуване от него се излъчвали спокойствие и умиротворение. И ръкуването му, и гласът му били меки, топли, добри. Той бил висок на ръст човек, но умее да се държи така скромно, сякаш го няма. По време на църковните богослужения, на които присъствал с иконата, никога не привличал вниманието към себе си. Обикновено стоял тихо и незабелязано някъде отзад, в дъното на храма.

Йосиф имал голямо благоговение пред светинята. В продължение на петнадесет години носил с постоянство своето служение на пазител на иконата и не допускал тя да стане предмет на празно любопитство, още по-малко пък – източник за печелене на средства. Известни са случаи, в които той категорично отказвал да бъдат заснемани телевизионни репортажи за иконата, въпреки желанието на енорийски свещеници, които се надявали по този начин да получат необходими за техните храмове средства. Йосиф не се поддавал също така и на оказван му натиск от страна на представители на телевизионни компании. До началото на служението си като пазител на мироточивата икона той се издържал от рисуване на икони, но след това имал съвсем малко време, за да се занимава с това. Често работел нощем и изпитвал големи материални затруднения. Въпреки това, независимо от недостига на средства, той оставал верен на обещанието си и никога не приемал пари от тези, при които отивал с иконата. Както вече бе споменато, честите пътувания, постоянните срещи и контакти с хората, напрежението, стресовите ситуации подкопали неговото здраве. На снимките, особено от последните години на живота му, Йосиф изглежда много по-възрастен, отколкото е в действителност. Трудно бихме повярвали, че този човек е само на четиридесет и осем-девет години, ако не знаехме това.

С цел да помогнат на брат Йосиф в материално отношение негови приятели създали малко общество, наречено „Дом на Иконата”. Благодарение на събраната материална помощ през 1990 година брат Йосиф могъл да се премести в по-просторна квартира, където за иконата бил устроен домашен параклис. С течение на времето обществото „Дом на Иконата” започнало да се занимава също и със събиране на цялата информация за Иверската монреалска икона – нейните посещения, свидетелствата за чудеса. Печатали се също така и брошури, малки икони. (За нас е радост, че между нас пребивава и присъства и сега княгиня Елена Сергеевна Галицина-Навар, която години наред бе председателка на това общество, поставило си за цел да подпомага и облекчи служението на този, който с целия си живот послужи на Пресветата Божия Майка.)

1997 беше годината през която брат Йосиф извървя последната и най-стръмна част от своя земен път към Небето.

На 13 октомври 1997 г. брат Йосиф пристигнал в Гърция. След три дни той посрещнал на Атинското летище – според уговорката им – о. Александър Ивашевич от Аржентина. Те прекарвали две седмици в Гърция и посетили много свети места. На 29 октомври се отправили към остров Андрос, където в манастира „Свети Николай” се намира древна икона, която мироточила през последните седемнадесет години. Те благополучно се добрали до манастира. Монахът, който ги съпровождал, отворил храма и възкликнал: „Божията Майка е заплакала!”

Оказало се, че става дума за древната голяма фреска на Пресвета Богородица (от XV век), намираща се в притвора. Монахът обяснил, че иконата плаче, когато предстои да се случи някакво страшно събитие, свързано с Църквата. Йосиф казал на о. Александър: „Чувствам, че нещо ще се случи, не знам какво точно, но ясно го чувствам.” Те се помолили и поклонили първо пред плачещата икона, а след това и пред мироточивия образ и се върнали в Атина. На следващия ден Йосиф повторил на два пъти пред о. Александър предчувствието си, че ще се случи нещо страшно. Той казал това спокойно и без страх.

През същата нощ на 30 срещу 31 октомври 1997 година, няколко часа след като изпратил отец Александър на летището, Йосиф бил убит в хотелската си стая в Атина.

След два дни, на 2 ноември, неделя, ужасната новина вече достигнала навсякъде. Всички, които познавали брат Йосиф, били потресени, били отслужени много панихиди.

След десет дни тялото на мъченика пристигнало от Атина в Монреал. В катедралния храм „Св. Николай Чудотворец” панихидата била отслужена при затворен ковчег. Било решено брат Йосиф да бъде погребан в манастира „Света Троица” в Джорданвил, САЩ. На 11 ноември докарали ковчега с тялото в Свето-Троицкия храм и го поставили посред църквата. Служили панихиди, през цялата нощ чели псалтир. През същата тази нощ пластмасовият чувал, в който било поставено тялото на брат Йосиф при транспортирането, бил отворен и всички могли да видят следите от мъченията, на които той бил подложен. На тринадесетия ден след смъртта липсвали каквито и да било признаци на разложение на тялото му. И не само това. До нас достигнаха късчета от дрехата му, с която е погребан – те благоухаеха месеци по-късно и то не с благоуханието на мирото от чудотворната икона. На следващия ден, 12 ноември, били извършени опелото и погребението.

Така завършил краткият и стръмен жизнен път на брат Йосиф. Сред малкото, но вдъхновени записки, оставени от него (те са написани на испански или френски език, понякога в поетична форма), откриваме една, която може би изразява най-добре главния мотив на неговия жизнен път:

„Вярата – това е умиране за Христа, за Неговите заповеди, това е увереност, че смъртта е извор на живот.”²⁶

Избраникът на Божията Майка потвърди това свое убеждение както с целия си живот, така и със смъртта си.

Константин Тодоров

²⁶ Пак там, с. 452